

FACTSHEET VERANTWOORD ONDERNEMEN

BOOMKWEKERIJ GREENPORT BOSKOOP

Samengesteld door Johan Bremmer, Wageningen Economic Research
December 2024

Bij maatschappelijk verantwoord ondernemen denken we in de eerste plaats aan de gevolgen van het produceren en verhandelen van boomkwekerijproducten voor het milieu. Het betekent echter ook dat de gevolgen voor het welbevinden van de ondernemer, zijn personeel en gezin, omwonenden, burgers en consumenten meespelen, maar ook de economische effecten, waarin het toekomstperspectief van bedrijven centraal staat. De noodzaak om te verduurzamen is al decennialang aan de orde, maar de urgentie onder druk van de maatschappij neemt toe. Dat geldt niet alleen voor de boomkwekerij, ook voor de hele land- en tuinbouw. De doorlopende noodzaak om te blijven verduurzamen kan leiden tot metaalmoeheid: het gevoel het nooit goed te doen. Dat kan te maken hebben met het verschuiven van het thema (zoals gewasbescherming, energie, nutriënten, water), maar ook met het verschuiven van het accent binnen een thema.

Over deze factsheet

Deze factsheet is onderdeel van 'Visie op Greenport Boskoop', een programma georganiseerd door ACCEZ in samenwerking met Greenport Boskoop. In deze factsheet over het thema maatschappelijk verantwoord ondernemen gaan we in op de huidige stand van zaken met betrekking tot duurzaamheid in de Greenport Boskoop, ontwikkelingen in de maatschappij en beleid en verkennen we mogelijke oplossingsrichtingen. Gewasbescherming is daarin een belangrijk thema. Er zijn raakvlakken met het thema water en arbeid. We proberen overlap met eerdere factsheets zoveel mogelijk te beperken.

1. STAND VAN ZAKEN EN URGENTIE

- **Beschikbaarheid gewasbeschermingsmiddelen onder grote druk.**
- **Doelen gewasbescherming Farm-to-Fork Strategie:**
 - 50% reductie gebruik en risico gewasbeschermingsmiddelen in 2030 ten opzichte van 2015 – 2017.
 - 50% reductie kandidaten voor substitutie in 2030 ten opzichte van 2015 – 2017.
- **Vermindering van veen in substraat een grote uitdaging.**
- **In 2030 bestaat tenminste 35% van plastic verpakkingsmateriaal uit gerecycled plastic. In 2040 moet dat 65% zijn (EU PPWR).**
- **Infrastructuur blijvend aandachtspunt evenals behoud van het landschap en landschappelijke inbedding.**
- **Samengevat: verduurzaming richt zich op water, arbeid, gewasbescherming, nutriënten, veen, energie, verpakking, landgebruik en infrastructuur.**

Beschikbaarheid gewasbeschermingsmiddelen neemt naar verwachting 25 tot 30% af tot 2027

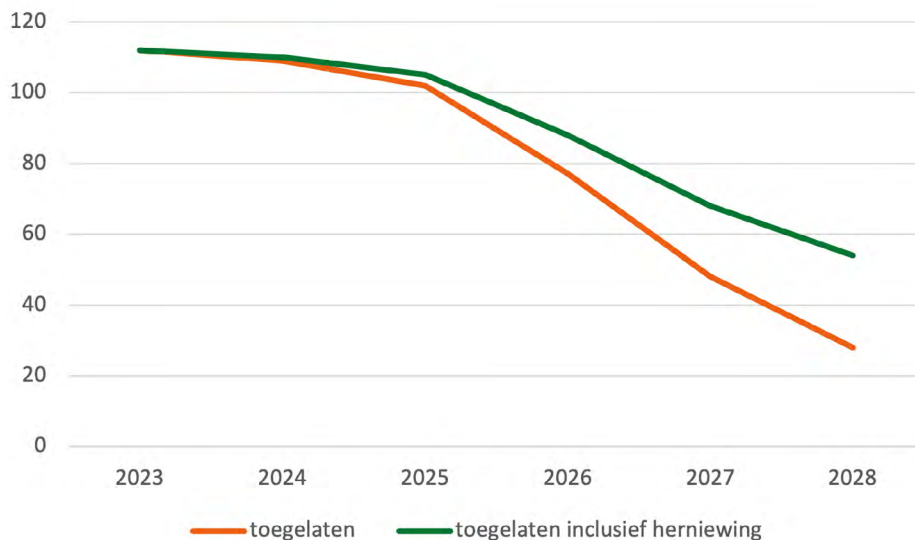
De boomkwekerij is voor de producenten van gewasbeschermingsmiddelen geen grote sector. Aanvraagkosten voor toelating van een nieuw middel zijn al snel te hoog. In Nederland biedt het Fonds Kleine toepassingen van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) steun om ervoor te zorgen dat er toch voldoende gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar zijn. Ongeveer zeven jaar geleden hebben alle teeltcentra samen de [Coöperatie Effectief Middelenpakket](#) (CEMP) voor bomen, vaste planten en zomerbloemen opgericht. Leden van de coöperatie brengen geld bijeen voor het realiseren van (kleine) toepassingen in de boomkwekerij; veruit de meeste nieuwe middelen komen tot stand via deze CEMP. De bijdrage zal in de toekomst omhoog moeten vanwege stijgende kosten van toelating en terugtrekking van overheid en gewasbeschermingsindustrie.

Echter staat de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen onder druk. In 2022 en 2023 [is onderzoek gedaan](#) naar de verwachte beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen voor de glastuinbouw. Gebruikelijk is dat toelating voor gewasbeschermingsmiddelen plaatsvindt voor 15 jaar. Kandidaten voor substitutie (een

categorie gewasbeschermingsmiddelen met een hoger risicoprofiel) worden voor 7 jaar toegelaten. De toelating moet worden ingetrokken wanneer er voldoende alternatieve gewasbeschermingsmiddelen op de markt beschikbaar zijn. Als ondergrens voor het aantal beschikbare alternatieve chemische en biologische gewasbeschermingsmiddelen wordt 5 jaar gehanteerd, om resistentieontwikkeling te voorkomen. Uit het onderzoek voor de glastuinbouw bleek dat de registratie van een groot aantal bestrijdingsmiddelen (70%) verloopt in de periode 2024 –2027 (zie de oranje lijn in **Figuur 1**).

Ongeveer 32% van deze middelen kan rekenen op herregistratie, wat de afname remt tot zo'n 50% (de groene lijn in Figuur 1). Niettemin moet voor het leeuwendeel van de middelen een alternatief gevonden worden. De toelating van nieuwe chemische en biologische middelen kan geen gelijke tred houden. Het is de verwachting voor de glastuinbouw dat de beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen 25 tot 30% afneemt tot 2027. Afnemers kunnen aanvullende eisen stellen aan de gewasbeschermingsmiddelen die gebruikt worden.

Figuur 1. Prognose beschikbaarheid gewasbeschermingsmiddelen boomkwekerij

Een substantiële afname van beschikbare gewasbeschermingsmiddelen zal leiden tot knelpunten in de gewasbescherming. Wanneer onvoldoende middelen beschikbaar zijn om ziekten, plagen en onkruiden effectief te beheersen, kan dat leiden tot inzet van minder effectieve middelen en schade aan het product.

In de factsheet water is aandacht besteed aan de doelen die door de Kaderrichtlijn Water (KRW) gesteld zijn voor 2027. Uit metingen blijkt dat het aantal normoverschrijdingen in de regio Boskoop de laatste jaren niet daalt. Recentelijk heeft het CTGB, verantwoordelijk voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland, [daarom besloten](#) dat wanneer de toelatingsnorm voor concentraties in het oppervlaktewater overschreden worden, de toelating kan worden beperkt of zelfs ingetrokken. Dat dwingt kwekers om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen verder te beperken.

Bufferstroken

Sinds 1 maart 2023 geldt de verplichting voor het aanleggen van bufferstroken, waarop geen bemesting zoals stikstof en fosfaat en gewasbescherming mag worden toegepast. Als basis geldt voor alle waterlopen (inclusief sloten) langs landbouwpercelen dat de bufferstrook minimaal 3 meter is. De al geldende wetgeving op bufferstroken voor toepassing gewasbeschermingsmiddelen zal blijven gelden conform het Activiteitenbesluit Milieubeheer.

Bufferstroken betreffen maximaal 4% van een perceel. Bij meer dan 4% zijn de terugvalopties:

- Maximaal 1 meter;
- Maximaal 0,5 meter waar het maximum van 1 meter ook de 4% overschrijd;
- Langs droge waterlopen geldt de uitzondering van minimaal 1 meter.

Bufferstroken langs waterlichamen aangewezen voor KRW minimaal 5 meter. [Zie hier KRW-factsheets per waterschap](#). Ook hierbij is sprake van terugvalopties:

- Naar 3 meter (in geval van 4% overschrijding);
- Naar 1 meter als de sloot niet breder is dan 10 meter (in geval 4% overschrijding).

Onduidelijk is nog of deze verplichting ook geldt voor de pot- en containerteelt. Wet- en regelgeving in EU-verband en rondom de toepassing van spuitvrije zones is nog [in ontwikkeling](#).

Vermindering van veen in substraat

Veen is een belangrijke grondstof voor substraat in de pot- en containerteelt evenals in de pot- en perkplantenteelt. De voorraad van deze grondstof die gewonnen wordt in hoogveengebieden slinkt echter; de groei van het hoogveen loopt uit de pas met het gebruik. Daarbij komt dat de aanleg van nieuwe ontveningsgebieden door het onttrekken van water CO2 uitstoot en de biodiversiteit aantast. Landen als het Verenigd Koninkrijk en Duitsland zijn daarom al gestopt met het ontvenen van hun hoogveengebieden en willen voorloper zijn in het stoppen daarmee in de Baltische staten.

De urgentie om alternatieve grondstoffen te vinden neemt toe. In Nederland hebben vijftien partners in 2022 [een convenant voor het verlagen van de milieu-impact van potgrond en substraten ondertekend](#). Zij hebben afspraken gemaakt om het gebruik van hernieuwbare grondstoffen te versnellen, het hergebruik van substraten te bevorderen en verantwoorde veenwinning te waarborgen:

- **2025:** groter gebruik van hernieuwbare grondstoffen (gemiddeld 35% voor professioneel gebruik, 60% voor consumentenmarkt) en het gebruik van compost verdubbelen tot 600.000 m3. Voor veengrondstoffen alleen nog gebruik maken van 100% verantwoord gewonnen veen (RPP of gelijkwaardig).
- **2030:** percentage hernieuwbare grondstoffen verder verhogen. Voor de consumentenmarkt minimaal 85% hernieuwbare grondstoffen gebruiken. Voor de professionele markt zal in 2023 een onafhankelijk onderzoek naar de beschikbaarheid en milieu-impact van grondstoffen inzicht en onderbouwing moeten geven voor een nieuwe doelstelling voor 2030.
- **2050:** alleen gebruik van substraten die geen negatieve milieu-impact geven in de keten en CO2-neutraal zijn. Het percentage hernieuwbare grondstoffen moet dan minimaal 90% van het totale ketenvolume bedragen.

Er is nog geen nationale of Europese regelgeving op dit gebied. Wel stellen afnemers in toenemende mate eisen, zoals tuincentra in het Verenigd Koninkrijk. Vanaf 2024 geldt een verbod op verkoop van veen- en turfhoudende producten in de Britse retail. Vanaf 2026 wordt het gebruik van veen in de tuinbouw afgebouwd en in 2030 [geldt een volledig](#)

[verbod](#) op het gebruik van veen. De omschakeling naar alternatieve substraten is echter lastig. Zo steeg de groei van alternatieve substraten slechts van [26% in 2018 naar 28% in 2022](#). Dit terwijl de wereldwijde behoefte aan substraten naar verwachting tot 2050 verviervoudigt. Er is veel ontwikkeling in nieuwe substraten, maar ook deze moeten voldoen aan duurzaamheidseisen en vrij zijn van quarantaine-organismen en stoffen zoals PFAS.

WAARDEWERK

In de regio Boskoop wordt ook gewerkt aan alternatieven voor aanvulgronden. Greenport Boskoop en Delphy hebben het initiatief genomen in het project wAardewerk, waarin alle leveranciers en organisaties op dit gebied in Nederland samenwerken (p. 8-9).

**Lees meer over
wAardewerk in
dit magazine (p. 8-9)**

Vermindering toepassing van plastic als verpakkingsmateriaal

Het gebruik van plastic potten is de belangrijkste toepassing van verpakkingsmateriaal in de boomkwekerij. De EU heeft in Packaging and Packaging Waste Regulation (PPWR) voorgeschreven dat in 2030 minimaal 35% van het gebruikte plastic uit gerecycled plastic moet bestaan. In de pot- en containerteelt werpt dat de vraag op hoe daarop ingespeeld kan worden. Omdat deze opdracht ook voor de pot- en perkplantenteelt geldt, die dezelfde afzetkanalen gebruiken, ligt het voor de hand om gezamenlijk op te trekken. De discussie spitst zich toe op de vraag of er gerecycled plastic of duurzame alternatieven voor plastic zoals karton of biobased grondstoffen gebruikt kunnen worden. Een bruikbare benadering om als boomkweker en toeleverancier besluiten te nemen over de toepassing van grondstoffen is de [R-ladder opgesteld door De Boomkwekerij](#): rethink, reduce, reuse, recycle, resource.

Energie

De boomkwekerij is ten opzichte van andere tuinbouwsectoren geen energie-intensieve sector. Toch raakt de maatschappelijke discussie over verduurzaming van energie ook de boomkwekerij. Verduurzamingseisen komen tot uiting bij aanbestedingseisen aan institutionele afnemers. Ook de boomkwekerij heeft last van congestie op het elektriciteitsnet. Er leven wensen om zelfvoorzienend te zijn door middel van het plaatsen van zonnepanelen, windmolens, en opslag in batterijen. Echter staan netbeheerders hier niet om te springen, en ondertussen moeten ook logistiek en transport een verduurzamingsslag maken. Greenport Boskoop heeft CE Delft [opdracht gegeven een visie te schrijven](#) op dit thema.

Inpassing in het landschap en ontsluiting

De boomkwekerij in Boskoop kenmerkt zich vanouds door het telen van heesters, coniferen etc. in de open grond op lange, smalle percelen, omringd door oppervlaktewater. Naast deze vorm van boomteelt is de pot- en containerteelt in ontwikkeling gekomen, wat veelal plaatsvindt op grotere, moderne bedrijven die vaker aan de rand van Greenport Boskoop te vinden zijn. Productie en afzet gaan gepaard met veel logistieke bewegingen, zowel in het gebied (fijnmazige logistiek) om boomkwekerijen te voorzien van toeleveringen en producten bij handelsbedrijven af te leveren, als vanuit het gebied om klanten in Nederland en daarbuiten te beleveren.

Greenport Boskoop is gelegen aan weerskanten van de Gouwe, met één oeververbinding in het midden: de Boskoopse brug. Om bewoners te ontlasten en de logistiek efficiënt in te richten zijn meerdere oeververbindingen gewenst, en is logistieke ontsluiting via een weg rond (een gedeelte van) het gebied wenselijk. De infrastructuur moet berekend zijn op ontwikkelingen op de lange termijn. Tegelijkertijd is het einde van (nog) meer asfalt in zicht. Ondernemingen zullen dus duurzamer en slimmer moeten opereren.

Er zijn twee plaatsen voor zulke oeververbindingen denkbaar: tussen Waddinxveen en Boskoop en tussen Boskoop en Alphen aan de Rijn. Voorstellen stuiten op bezwaren bij de gemeenten, omwonenden en organisaties. De provincie Zuid-Holland heeft nu [de bal bij de gemeenten Waddinxveen en Alphen aan de Rijn gelegd](#) om met voorstellen te komen.

2. ONTWIKKELINGEN IN BELEID EN MAATSCHAPPIJ

Beleid EU gewasbescherming

In de EU is in 2020 de Farm-to-Fork strategie gepresenteerd, waarin doelen zijn vastgelegd om het landbouwvoedselsysteem te verduurzamen. Voor gewasbescherming zijn doelen opgenomen om het gebruik en risico van gewasbeschermingsmiddelen te reduceren met 50% ten opzichte van de referentieperiode 2015 – 2017. Ook voor kandidaten voor substitutie geldt een doelstelling van 50% reductie in 2030. In 2022 is een wetsvoorstel gepresenteerd door de Europese Commissie om deze doelen te implementeren, De Sustainable Use Regulation (SUR). Dit wetsvoorstel was de beoogde opvolger van de Sustainable Use Directive (SUD), de richtlijn bedoeld om toepassing van geïntegreerde gewasbescherming door lidstaten te bevorderen. Deze richtlijn had te weinig effect en zou daarom door een verordening vervangen worden, die dwingender voorschriften bevat.

De beoogde SUR is echter na anderhalf jaar onderhandeling en aanpassing in het Europese Parlement weggestemd omdat landbouw minnende partijen vonden dat de wet nog te ver ging en milieu minnende partijen vonden dat er te veel water bij de wijn gedaan was. Begin 2024 is het wetsvoorstel door de Commissie ingetrokken. Nadat de nieuwe Commissie geïnstalleerd is zullen nieuwe voorstellen ontwikkeld worden. Opvallend is echter dat de EU voor wat betreft het halen van de doelstelling om 50% reductie te realiseren op koers ligt. Dat ligt voornamelijk aan de toelating van middelen en de wijze waarop doelrealisatie gemeten wordt.

Nationaal Beleid Gewasbescherming

In 2019 publiceerde het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit haar toekomstvisie duurzame gewasbescherming gericht op weerbare planten en teeltsystemen, die is ontwikkeld in samenwerking met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, waterschappen, relevante private belanghebbenden en NGO's. De strategische doelstellingen zijn:

1. Plant- en teeltsystemen zijn weerbaar.
2. Land-, tuinbouw en natuur zijn met elkaar verbonden.
3. Vrijwel geen emissies naar het milieu en vrijwel geen residuen op producten.

Op basis van deze visie is in samenwerking met betrokken belanghebbenden een uitvoeringsprogramma uitgewerkt om deze doelstellingen te realiseren. Het bevat geen kwantitatieve doelstellingen met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en risicoreductie die in 2030 moeten worden bereikt. Het bevat wel kwantitatieve doelstellingen om overschrijdingen van normen voor gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater te verminderen.

Meststoffenbeleid

De EU heeft zich [ten doel gesteld](#) om het nutriëntenverlies (stikstof, fosfaat etc.) te halveren in 2030. Dat is in diverse richtlijnen verankerd zoals de Nitraatrichtlijn en de Grondwaterrichtlijn, en de Kaderrichtlijn Water. De Nitraatrichtlijn verplicht Nederland om met een actieprogramma te komen waarin uitvoering gegeven wordt aan de eisen uit deze richtlijn. Het 8e actieprogramma is in voorbereiding en moet op 1 januari 2026 van kracht gaan. Nederland ligt in Brussel onder het vergrootglas. Ook de boomkwekerij zal gevolgen ondervinden van deze wetgeving, hoewel nu nog onduidelijk is welke dat zijn.

Maatschappelijke ontwikkelingen

In toenemende mate heeft de publieke opinie invloed op de mogelijkheden die boeren en tuinders hebben om te produceren. De toelating en gebruik van bestrijdingsmiddelen zal zich steeds beter moeten verantwoorden, en onttrekt zich niet langer van de publieke opinie. Zo leidden de nadelige effecten van neonicotinoïden op bijen en andere bestuivers bijvoorbeeld tot grote maatschappelijke kritiek, die uitmondde in een verbod. Ook zijn er zorgen rondom effecten van bestrijdingsmiddelen op de gezondheid van landbouwers en mensen die dichtbij teeltgebieden wonen. Burgers vragen zich in dat verband hardop af of het nodig is dat wij in de tuinbouw voor de export produceren; met het beperken van de productie tot

binnenlands gebruik verdwijnt immers ook een deel van de milieubelasting die met productie voor export gepaard gaat. Inmiddels is de discussie naar de politiek getild en wordt er gepleit voor [aanvullende maatregelen en zelfs een verbod op de reguliere lelieteelt](#). De gemeente Zutphen geeft geen bloemen meer als bedankje. Deze discussie gaat de boomkwekerij niet voorbij.

Fytosanitaire risico's

De boomkwekerij is als sector kwetsbaar voor fyto-sanitaire risico's. De vondst van de Oost-Aziatische boktor (*Anoplophora chinensis*) in 2012 heeft de kwetsbaarheid blootgelegd. Een crisis kon ternauwernood worden afgewend. De introductie van de buxusmot (*Cydalima perspectalis*) heeft desastreuze gevolgen gehad voor de teelt van buxus. Voortdurend is er de dreiging van een vondst van *Xylella fastidiosa*, een bacterie die tot verwoestingen heeft geleid in Italië, maar een brede waardplantenreeks heeft in de boomkwekerij. Een vondst van een besmette plant in Boskoop kan grote gevolgen hebben voor de boomkwekerij. Om fyto-sanitaire risico's te beperken wordt zero-tolerance beleid toegepast, niet alleen bij import om de Nederlandse productie te vrijwaren, maar ook voor export. Ook tuincentra accepteren geen besmetting met organismen. Dit bemoeilijkt de toepassing van biologische bestrijders, waarbij een evenwicht nodig is tussen bestrijder en plaagorganisme, en geleverde planten besmet kunnen zijn. De nultolerantie leidt tot extra inzet van chemische middelen.

3. INSPIRATIE VOOR MOGELIJKE OPLOSSINGSRICHTINGEN

Er zijn verschillende mogelijkheden om negatieve impact van de productie om te zetten in een positieve impact op de omgeving, de gezondheid en het welbevinden van de burger en consument. De volgende denkrichtingen kunnen een rol spelen in het behoud van de maatschappelijke licence to produce.

Biologische teelt

Recent is de vereniging [Biologische Sierteelt Nederland](#) opgericht. De website vermeldt dat een kleine twintig vaste plantenkwekers en twee boomkwekers biologische producten telen. Tot nu toe is de markt voor biologische producten beperkt, maar de maatschappelijke discussie over residuen op sierteeltproducten kan de vraag aanwakkeren. Daarbij kan wellicht gebruik gemaakt worden van publieke ondersteuning om het doel van 15% areaal biologisch in Nederland in 2030 te bereiken.

Chemievrij telen

Vrij van chemische middelen telen, zowel in de glasgroenteteelt als in de sierteelt, vraagt om meer dan alleen het vinden van alternatieven voor chemie. Het gaat om een weerbaar teeltsysteem, waarbij bestrijding wordt vervangen door beheersing, niet de productie maar de plant centraal komt te staan. Een omschakeling zal ook gepaard gaan met een andere kostprijs. Dat hoeft niet erg te zijn, mits er een afzetkanaal voor is. Zo zijn er al voorbeelden uit zowel de [glasgroenteteelt](#) als de [sierteelt](#) van chemievrije initiatieven.

Integrale verantwoordelijkheid van de hele keten

Het gebrek aan differentiatie op duurzaamheidscriteria in de schappen van zowel retail als groothandel, leidt ertoe dat chemievrije teelten geen middensegment kennen. Betere samenwerking vanuit de keten, met een gedeelde verantwoordelijkheid over het aanbod van producten, bieden daarom een kans. Nieuwe certificeringen (zoals MPS, On-the-way-to-Planet-Proof, Global Gap, Skal, etc.) kunnen deze beweging ondersteunen. Bovendien kan regelgeving zoals die vanuit de CSRD, grote bedrijven verplichten om te rapporteren over duurzaamheid. In scope 3 van deze regelgeving zullen ook toeleveranciers worden meegenomen in de berekening van uitstoot, wat betekent dat ook [boomkwekers hiermee te maken kunnen krijgen](#).

Landschappelijke inpassing en infrastructuur

Omdat de vestiging van bedrijven aangrenzend aan woonwijken of woningen in toenemende mate op weerstand stuit (dat kan ook het gevolg zijn van bedrijfsgebouwen of plaatsen van kassen) is het goed om na te denken over toekomstig beleid voor de lange termijn hierover. Een hele grove tweedeling kan zijn dat bedrijven dicht bij gebouwen kleinschalig, divers en weerbaar zijn, chemievrij telen en primair gericht zijn op de binnenlandse markt. Grootschalige, gespecialiseerde bedrijven, die inzetten op het gebruik van techniek om de inzet van chemie en de emissie zoveel mogelijk te beperken en zich richten op export zouden meer in concentratiegebieden verder weg van woningen gevestigd kunnen worden.

Open vizier naar maatschappij

Maatschappelijk verantwoord ondernemen stimuleert ondernemers in de boomkwekerij om anders te werk te gaan binnen hun sector. Het vraagt om een open en uitnodigende houding naar de maatschappij, wat niet altijd makkelijk is gezien de publieke opinie over de sierteelt. Een proactieve opstelling is essentieel om scherp te krijgen wat de klant en de omgeving wil. Dat vraagt om transparantie over hoe deze wensen zijn vormgegeven, en om nadenken over wat dat betekent voor je bedrijfsvoering, personeelsbeleid, openheid, en verantwoorden wat het je heeft opgeleverd.